

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Київ, 6 грудня 2023 р.

Територіально-орієнтовані механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні України : аналіт. доп. / [Я. А. Жаліло, Н. В. Бахур, А. А. Головка та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2023. – 78 с.

НІСД НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
NISS
NATIONAL INSTITUTE
FOR STRATEGIC STUDIES

УДК 330.322.006:341.38.004.67(477)

ISBN 978-966-554-363-3
<https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.09>

НІСД НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
NISS
NATIONAL INSTITUTE
FOR STRATEGIC STUDIES

Центр внутрішньополітичних досліджень
Центр економічних і соціальних досліджень
Center for Domestic Policy Studies
Center for Economic and Social Studies

**ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІ МЕХАНІЗМИ
СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ
У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ**

Аналітична доповідь
Електронне наукове видання

За повного або часткового відтворення цієї публікації посилання на видання обов'язкове

*Я. А. Жаліло, д-р. екон. наук. (кер. авт. колективу, вступ, Розділ 3); Н. В. Бахур (глава 3.1);
А. А. Головка, канд. політ. наук (Розділ 2, глава 3.5); О. І. Іжак (Розділ 1, глави 2.1, 3.5);
І. В. Заблодська, д-р. екон. наук (глави 1.3, 3.5); Ю. В. Касперович, канд. екон. наук
(глави 2.1, 2.2., 3.1., 3.2., 3.3); С. В. Коваліська, д-р. філос. наук (глави 1.1, 1.2, 3.2);
О. В. Шевченко, д-р. екон. наук (глава 3.4); В. В. Химінець, д-р. екон. наук (глави 2.1, 2.2,
3.5)*

За науковою редакцією д-ра. екон. наук, заслуженого економіста України *Я. А. Жаліла*

Територіально-орієнтовані механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні України : аналіт. доп. / [Я. А. Жаліло, Н. В. Бахур, А. А. Головка та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2023. – 78 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.09>

Відповідальна за випуск *Т. В. Джига*
Редактор, коректор *Т. М. Філіптова*
Виготовлювач

Національний інститут стратегічних досліджень,
вул. Пирогова, 7-а, м. Київ, 01030

Тел. / факс: (044) 234-50-07; e-mail: info-niss@niss.gov.ua; <http://niss.gov.ua>

Київ 2023

© Національний інститут
стратегічних досліджень, 2023

ГОЛОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИСНОВКИ ДОПОВІДІ

1. **Можливості застосування** територіально-орієнтованих механізмів та інструментів законодавчо передбачені, проте конкретних засад диференціації політик не визначено.
2. **Коректне запровадження диференційованих територіально-орієнтованих політик** надає можливість інтенсифікувати подолання викликаних війною диспропорцій.
3. **Територіальна диференціація політик не обов'язково потребує формування спеціальної зони**, а може передбачати гнучкі політики щодо різних типів територій, інтегровані до секторальних, регіональних та загальнонаціональних стратегій.
4. **Важливо повноцінно використовувати та розширювати можливості органів місцевого самоврядування** щодо встановлення сприятливих умов для розвитку та приваблення інвестицій.

ГОЛОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИСНОВКИ ДОПОВІДІ

5. Територіально-орієнтовані механізми навіть у межах спеціальних зон не передбачають обов'язкових фіскальних і митних преференцій.
6. Проте застосування територіально-орієнтованих фіскальних і митних стимулів у межах спеціальних економічних зон припустиме в Україні в рамках політики відновлення.
7. В Україні відбулися значні зміни у податковому та митному адмініструванні, які усунули прогалини в законодавстві. Проте розроблення запобіжників має тривати.
8. Євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення України також є запобіжниками потенційно можливих зловживань та правопорушень.
9. Апробація в Україні новітнього інструментарію територіального стимулювання може стати підставою для оновлення загальноєвропейських підходів до регіонального розвитку в умовах сучасних викликів.

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТЕРИТОРІЙ

Секторальна диверсифікація економіки
регіону

Зростання мобільності та диверсифікація ринку
праці

Розширення
можливостей
міжнародних
контактів

Залучення до
європейських
програм і фондів

Зміна структури та
формування
додаткового попиту

Зростання
громадської
активності

ОРІЄНТИРИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ МЕХАНІЗМІВ

- поєднання із тяглими **пріоритетами стратегування** регіонального та місцевого розвитку;
- поєднання із **міжнародною співпрацею** - транскордонними ініціативами, єврорегіонами та європейськими об'єднаннями територіального співробітництва (EGTC), європейськими програмами та стратегіями;
- забезпечення **інклюзивності політики** стимулювання інвестицій завдяки залученню до співпраці широкого кола зацікавлених сторін;
- інтеграція економічного потенціалу регіону до **відбудови зруйнованих** територій в рамках загальнонаціональної стратегії відновлення залучення;
- комплексний **промоційний супровід** процесу введення спеціальних територіально-орієнтованих механізмів.

ТЕРИТОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛЮСИ ЗРОСТАННЯ

СПЕЦІАЛЬНІ ІНСТИТУЦІАЛІЗОВАНІ ФОРМИ

Території сталого розвитку	Регіональні полюси зростання
Спеціалізовані зони	Експортні зони
Екоіндустріальні зони	Індустріальні парки

Спеціальні форми неефективні без впровадження ширшого кола територіально-орієнтованих механізмів з урахування типологізації територій

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЙ

Потенціал відновлення

Послаблена
структурна
інертність

Звуження
можливостей
працевлаштува
ння

Пошкодження
економічної
бази територій

Руйнування
комунальної і
соціальної
інфраструктури

Слабкість доходів
місцевих бюджетів

Порушення
логістики

Порушення
фінансів
підприємств

Обмежені
спроможності
громад

ЕТАПИ ВІДНОВЛЕННЯ

Перший етап. Відновлення базових можливостей громади щодо забезпечення умов життя людей та відновлення економічної діяльності.

Другий етап. Закладення основ нового інфраструктурного ландшафту з метою максимальної віддачі від ресурсів території.

Третій етап. Активний розвиток економіки території на нових засадах, повномасштабне відновлення та оновлення комунальної та комунікаційної інфраструктури.

ОРІЄНТИРИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ МЕХАНІЗМІВ

- визначення методики **оцінки руйнувань** та потреби в коштах на відновлення;
- пріоритетне відновлення **базової інфраструктури**;
- відновлення територіальної **економічної екосистеми**;
- залучення місцевих ресурсів на основі **множинності суб'єктів відбудови**;
- широке залучення інструментів **публічного бюджетування**;
- формування **основ стійкості територій** та «просторів згуртованості»;
- врахування специфічних **видатків підприємств на відновлення**;
- впровадження засобів **контролю спрямування коштів** міжнародної допомоги;
- налагодження **міжмуніципальної та міжрегіональної співпраці**.

ТЕРИТОРІЇ ВІДНОВЛЕННЯ

СПЕЦІАЛЬНІ ІНСТИТУЦІАЛІЗОВАНІ ФОРМИ

Території відновлення

Всеосяжні спеціальні
економічні зони

Індустріальні парки

Потрібна додаткова диференціація територій відновлення залежно від особливостей впливу війни

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЙ

Збереження високого рівня
воєнних ризиків

Гуманітарна криза

Зони техногенного
екологічного лиха

Руйнування
інституційної
системи громад

Значне зменшення
чисельності
населення

Руйнування
ідентичності населення

Значний потенціал
конфліктності

ГРУПУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ

- території ризикового прикордоння
- деокуповані території України, які перебували під окупацією упродовж тривалого часу (крім Криму)
- деокупована територія Криму

Розроблення політик щодо територій після деокупації є важливим в загальній системі визволення та перемоги

ОРІЄНТИРИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ МЕХАНІЗМІВ

(ризикові території прикордоння)

- впровадження системи **страхування воєнних ризиків**;
- будівництво **безпекових, захисних споруд**;
- впровадження **додаткових контурів стійкості** громад
- формування **інтегрованої системи безпеки** громади та бізнесу;
- податкова компенсація **витрат на цілі стійкості**;
- розвиток виробництв, які **не потребують значної кількості персоналу**;
- гарантування **стабільності транспортного сполучення**;
- **обмеження щодо розміщення підприємств** оборонно-промислового комплексу;
- укріплення/винесення об'єктів, які становлять **потенційну техногенну загрозу**;
- локалізація значних **сил оборони** та організація їх утримання.

ОРІЄНТИРИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ МЕХАНІЗМІВ (деокуповані території)

- створення **перехідного економіко-правового режиму** господарювання;
- формування стратегії **реінтеграції в єдиний простір** України;
- **інституційна відбудова** деокупованих територій
- розбудова **згуртованості**;
- стимулювання **долучення інвесторів** до вирішення специфічних завдань регіонів;
- обмеження **екстракції природних ресурсів** без їх переробки;
- сприяння **поверненню людей**.

ОРІЄНТИРИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ МЕХАНІЗМІВ

(деокупований Крим)

- взаємодія у відновленні з країнами **Чорноморського регіону**;
- відтворення **транзитного потенціалу**;
- вирішення проблеми постачання води;
- реалізація системного рекреаційного **потенціалу морів**.

СПЕЦІАЛЬНІ ІНСТИТУЦІАЛІЗОВАНІ ФОРМИ

Території з особливими умовами для розвитку

Всеосяжні спеціальні економічні зони

Зони вільної торгівлі

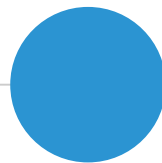
Експортні зони

Зв'язані зони

Локалізовані зони можуть використовуватись у разі відсутності масштабних руйнувань інфраструктури

Організаційні кроки щодо імплементації засад територіально-орієнтованих механізмів у політику відновлення

- включення відповідних стратегічних та інструментальних положень при доопрацюванні Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 р.;
- розроблення цільової Програми впровадження ТОМ стимулювання інвестицій в Україні в цілях відновлення, узгодженої з іншими державними цільовими програмами та стратегіями;
- інтеграція територіально-орієнтованих механізмів до регіональних стратегій відновлення/стійкості/розвитку;
- зміцнення спроможності та розширення повноважень територіальних громад у формуванні та впровадженні ТОМ стимулювання інвестицій.

Територіально-орієнтовані механізми
стимулювання інвестицій у повоєнному
відновленні України : аналіт.
доп. / [Я. А. Жаліло, Н. В. Бахур,
А. А. Головка та ін.] ; за наук. ред.
Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2023. – 78 с.

www.niss.gov.ua

Дякую за увагу

Yzhalilo@gmail.com

<https://www.facebook.com/yaroslav.zhalilo>

